

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

43. An qui percutit Clericum coniugatum non deseruientem alicuius
Ecclesiae incurrat in censuram Canonis? Et quid de priuilegio fori? Et an
vxor Clerici coniugati, & filij eorum gaudeant priuilegio ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

cedit præjudicium. Ergo mirum non est, plures conditiones pro privilegio fori requiri quam pro privilegio Canonis. Tridentinum vero, si bene perpendatur, nobis contrarium non est: non enim dixit servandam esse Constitutionem Bonifacii VIII. in cap. Clerici, de Clericis conjugatis, in 6 pro omnibus Clericis, sed pro Clericis conjugatis: hi enim nec privilegio fori nec Canonis gaudent, nisi conditiones à Tridentino præscriptas observent. Vide etiam Leonem *com. 3. verb. Clericus, n. 5.* Igitur Concilium tantum Clericis affert privilegium fori, unde per exclusionem unius videtur includere alterum, arg. *Nōne de præsumpt. & l. Cēm Prator. ff. de iudiō.* Et casus non expressus habetur pro omisso, quando lex de aliquo casu disponit, *l. si cum dote. ff. sol. matrim. l. Inter stipulantem, §. Sacer. ff. de verb. obligat.* & cum habeatur ibi casus hic pro dimisso, recurrendum est ad dispositionem antiquorum iurum, quæ determinant, Clericum non deferentem Habitum, & Tonfuram non amittere privilegium Canonis, nisi trina monitione præmissa, *vt in cap. Cum contingat, il secundo, de sent. excomm.* vel nisi ex alio capite privilegio clericali privatus sit.

3. Si quis tamen violentas manus in ieceret in Clericum non deferentem Habitum, & Tonfuram, quamvis nulla monitio præmissa sit, si bona fide crederet, licere hos Clericos sine innodatione excommunicationis percutere, non esset excommunicatus, ratione huius ignorantia: quia ignorantia sufficiens est ad excusandum à censura. Hac opinio tamen procedit, si talis Clericus fuerit ter monitus à suo Episcopo, & non se emendavit, quæ monitio sufficeret, si esset generalis, puta, per Edictum Episcopi, vt omnes Clerici reassumant Habitum intra mensem; & non sufficere unam monitionem pro tribus, addit Bonacina *de cens. disp. 2. q. 4. n. 6.* cum aliis per ipsum citatis: nam in cap. Contingit, de sent. excomm. dicitur: *Ter à te moniti.*

4. Notandum est etiam hic, quod excluduntur ab hoc privilegio Canonis Clerici, qui deserto Habitu clericali gravibus criminibus, utpote tyrannidis, & seditioni, aliisque facinoribus se invicem de immiscuerint, & textu in cap. Perpendimus, c. Cum non ab homine, de se. excomm. & notat Navarr. cap. 27. n. 8. Suarez disp. 2. d. cens. sect. 1. n. 14. Coninch disp. 14. dub. 15. n. 157. quod à fortiori procedit, si in crimen assassinii inciderint, iuxta textum in cap. 1. de homicidio, in 6. & tradit Sylvest. verb. Assassinii, q. 3. & 4. Covar. lib. 2. var. cap. 20. n. 10. Julius Clarus §. finali, q. 36. n. 30. Et ita, me citato, hanc sententiam docet etiam Squillante de privil. Cleric. c. 5. n. 12. De Clericis excommunicatis, suspensis, interdictis, vel depositis verbaliter tantum, aut irregularibus, dicendum est, eos gaudere hoc Canonis privilegio, vt constat ex c. Intelleximus, de iudiciis. Non autem Clericum hæreticum, aut schismaticum, vt docent DD. in c. Contingit 1. de sent. excomm. nam, cum prædicti delinquant in legem Ecclesiæ; non debent lege Ecclesiæ jvari. Et ita docet Squillante de privil. Cleric. cap. 6. n. 13. & 15.

5. Nota etiam, gaudere privilegio Canonis Clericum ordinatum per saltum: & idem dicendum est de ordinato, vel ab alieno Episcopo absque dimissoriis, vel cum dimissoriis falsis: nam tales verè recipiunt Ordinem, etsi maneant suspensi ab illius exequutione. Et ita docet Marchinus de Sacram. Ordin. tract. 2. p. 1. cap. 15. diff. 11. Vnde miror, quomodo Bonacina rem. 3. disp. 2. q. 3. punct. 6. sect. 3. sub n. 7. neget hoc privilegium ordinato ab alieno Episcopo, vt supra, dum ipsemet ibid. disp. 1. q. 16. punct. 3. n. 5. concedat eidem, ac etiam ordinato ab Episcopo excommunicato, suspensio, vel deposito, (idem dic de ordinato ante legitimam ætatem,) privilegium fori, quod minus difficultè amittitur.

RESOL. XLIII.

An qui percutit Clericum conjugatum non deferentem alicui Ecclesiæ, incurrat in censuram Canonis?

Et quid de privilegio fori?

Et an uxor Clerici conjugati, & filii eorum gaudeant privilegio Canonis, & fori mariti, & Patris incidentis in Habitum, & Tonfuram?

Et quid, si manus injectio fieret uxori supradictæ in odium viri, an tunc injiciens incurreret excommunicationem, ac si ipsum percuteret?

Idem est, si percussio fieret in personam alicujus conjugati Clerici, in odium ipsius Clerici.

Et an ad evadendum dictam excommunicationem sufficiat, si tempore, quo percutitur talis Clericus conjugatus, non ferat Tonfuram, vel non habeat vestes Clericales?

Et notatur, quod Clericus conjugatus non bigamus, si dimittat Habitum, & Tonfuram, & postea illam reassumat, gaudet privilegio Canonis.

Ex quo sequitur, quod Clerici bigami, bigamia verè, & interpretativa in minoribus Ordinibus constituti, non privilegio demandantur, sedus vero de bigamia familiaria, vt si Clerici bigami in Sacris initiati sunt, vel ex dispensatione, vel illegitimitate, hoc privilegio Canonis gaudent, & secus in minoribus constituti.

Idem docetur de Religiosis bigamis, etiam si habitum dimiserint, quare illos percutientes erant excommunicati. Ex p. 9. tract. 4. Resol. 6.

§. 1. Controvertitur inter Doctores, an, vt Clerici conjugati gaudeant privilegio Canonis, sufficiat, quod observet illas duas condiciones cap. 1. de Cleric. conjug. in 6. vt, scilicet, unicam, & virginem susceperit, & habitum, & Tonfuram gesserit, vel etiam sit necessaria tertia conditio addita à Concilio Tridentino, scilicet, cap. 6. de reformatione, vt nemo sit quoque de mandato Episcopi adscriptus servitio alicujus Ecclesiæ; nam Tolerus lib. 1. cap. 32. n. 8. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 46. n. 2. Gratianus tom. 1. servitium decept. forens. cap. 190. Duardus lib. 2. cap. 15. q. 3. n. 5. Coninch disp. 14. n. 15. Layman lib. 1. radi. 5. p. 2. cap. 5. n. 3. affirmant: quod etiam docuit Cistarius in contr. forens. tom. 1. cap. 53. n. 11. ubi sic ait: [Vt Clerici conjugati gaudeant privilegio fori, & Canonis oportet eos incedere in Habitum, & Tonfuram, ad text. in cap. 1. de Cleric. conjug. in 6. & ulterius oportet, quod incedendum Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 6. de reformatione. Et propterea hodie tria copulativè requiruntur ad finem, vt Clericus conjugatus potius beneficiis Canonis, & fori: scilicet, Habitum, Tonfuram, & servitium Ecclesiæ: quorum alterum si deficiat, absque alia monitione gaudere non potest prædictis privilegiis: supposito etiam, quod contraxerit matrimonium cum unica, & virgine; quia, si sit bigamus, nullum habet privilegium, & si non est bigamus, hæc tria copulativè requiruntur. Et propterea ad finem, vt conjugatus Clericus fruatur his beneficiis, debet, quod inceserit in Habitum, & Tonfuram, plenè probare, necnon quod servierit Ecclesiæ; & duxerit unicam, & virginem, quia est fundamentum sue intentionis. Hoc verum est, quod non tenetur probare in iudicio virginem fuisse illam, quam duxit in matrimonium, sed tantum unicam matrimonium contraxisse, & eam pro virgine fuisse reputatam: nam femina virgo præsumitur, nisi contrarium probetur: imò, licet puella non esset virgo; quando ducta est, ed quod fuerit corrupta ab eodem sponso ante matrimonium; tamen conjugatus Clericus cum ea, gaudet dictis privilegiis, quia non est bigamus.

Sup. hoc sup. in ref. 3. §. 1. & 2. & in ref. 40. ante med. & inf. in ref. 46. §. vlt.

Sup. his in ref. 1. not. præteritæ §. Verum. & in ref. 2. pro parte, prop. finem. Et pro Clerico hæretico sup. in ref. 39. §. vlt.

mus. Ita Ciarlinius, cui adde Lezanam in Summa,
tom. 4. verb. Clericus, num. 6. & Castrum Palaum tom. 6.
disp. 3. punct. 23. n. 5. & Squillantem de privil. Cleric.
c. 6. num. 16.

2. Opinioni affirmativæ alij adhærent, & mihi placet, putant enim, dictam conditionem esse additam à mo; & proinde, quòd illius dispositio minimè extendenda sit ad hoc privilegium Canonis. Et ita recet *Avil. de cens. part. 2. c. 5. lib. 11. concl. 2.* Megala in *3. part. Instit. Confess. lib. 4. q. 5. n. 57.* & probabilem existimat Leone tract. de cens. recollect. §. num. 4. Si tamen dictus Clericus conjugatus non deferat Habitum, & Tonsum, non gaudebit privilegio Canonis, quia sic determinatur in dicto cap. unico, de *Cleric. conjugat.* in 6. quod non procedit in Clericis minoribus, ut diximus *supra.*

3. Sed, an uxor Clerici conjugati gaudeat privilegio mariti incidentis in Habitu, & Tonfura : Gloſſa in *c. Cleri* 11. §. 1. ait, uxores Clericorum ſortiri for-
tuna ex perſonis virorum, gaudereque iſdem privile-
giis uxores, & filios quibus Clerici gaudent, ut in *l. 1.*
& *2. Cod. de Episcopis, & Clericis*. Idem vult Gloſſ. in
cap. Eoz; 32. diſtinct. quam ſequitur Panormit. in *cap.*
Nullus de foro compet. 2. col. n. 6. & 7. Contrarium vo-
luit Ioannes Andreas in *d. cap. unico*, de Clerico con-
jugato, in 6. & Ioannes de Imola in *d. cap. Nullus*. Mihi ta-
men magis placet, uxorem Clerici conjugati, quoad
forum, gaudere privilegio clericali, debereque con-
veniri coram Eccleſiaſtico Iudice : non tamen gaudere
privilegio Canonis. Si quis ſuadeat, atque ita ini-
ciens manus violentas in uxorem Clerici conjugati,
non eſt excommunicatus. Ita Dominicus de S. Gemi-
no d. c. 1. de Clerico conjugato, in 6. & Franciſco de Aretio
in *conf.* 13. l. col. 2. & 3. Et ita hanc eſententiam
docet Squillante de privileg. Clerici. c. 6. n. 21. qui ex
Carolo de Graſſis off. d. 9. n. 15 hoc limitat, niſi ma-
nus inſectio reſt xori prædictæ in odium viri quæ-
tunc inciens incurret excommunicationem, ac ſi
ipſum percuteret, ut per Doctores, quos reſert. Idem-
que dicendum eſſet, ſi percuſſio fieret in perſonam ali-
cujus conſanguinei Clerici in odium ipſius Clerici,
ut per Decianum in *tract. crimin.* part. 3. lib. 6. c. 17. n. 15.
Belletum part. 1. diſquiſ. Clerici, fol. 18. n. 21. Ragucium
de excomm. §. 70. & alios.

4. An verò ad evadendam dictam excommunicationem sufficiat, si tempore, quo percuritur talis Clericus conjugatus, non deferat Tonfuram, vel non habeat vestes clericales? ex iis, quæ docent Doctores in terminis privilegii fortis, possumus id faciliiter decidere, quòd scilicet, non excuset, ubi talis antea solebat illas gestare, nec putet ipse percutions, illas dimisisse dictum Clericum conjugatum animo ipas non amplius refundendi. Ita Leone ubi *suprà*. Nota etiam, quòd Clericus conjugatus non bigamus, si dimittat Habitum & Tonfuram, & postea illum reassumeat gaudet privilegio Canonis: quoniam nulli auferenda est penitentia iusta. Sylvest. *verb. Excommunicatio*, *6. n. 4.* & S. Antoninus *3. part. tit. 25. cap. 1. Sayrus lib. 3. c. 26. n. 4.* & Bonacina *de censur. 4. punct. 1. n. 1.* Ex his sequitur, quòd Clerici bigami bigamia vera, & interpretativa, in minoribus Ordinibus constituti, omni privilegio denudantur, ideòque gestatio Tonfuræ, & Habitus clericalis illis interdicitur *cap. unico, de bigamis. in 6.* & notavit ibi Gloss. *verb. Bigamus. C. cinch. n. 157.* Molina *trati. 3. disp. 5. q. n. 8.* Layman *c. 5. n. 4.* Bonacina *dict. punct. 3. n. 6.* & *tom. 3. de censur. in part. dict. 2. g. 3. punct. 6. sect. 3. n. 3.* & *seq.* Secus verò dicendum est de bigamia familiaritadina, ut iidem doctores advertunt. Quòd si Clerici bigami sacris sunt initiati, vel ex dispensatione, vel illegitimite, hoc privilegio Canonis gaudent: quia textus in cap.

unico, de Clericis, conjung. in 6. & cap. unico de bigamia, in 6. expresse loquuntur de bigamis in minoribus constitutis. Et tradit Gloss. lib. cap. unico, de bigamis Sylvester verb. Bigamus, n. 8. Molina disp. 54. n. 8. Layman ubi *supra*, quibus adde Fragolum de Repub. *briff. tom. 2. lib. 1. disp. 2. §. 1. n. 2 §. 5.* qui etiam hoc docet de religiosis bigamis: nam non privantur privilegio Canonis: quare illos percutientes erunt excommunicati, quod etiam docet Palaeus *tom. 6. disp. 3. punct. 2. §. 1. n. 13.* Sayrus de censur. lib. 3. c. 27. n. 32. Leczana *3. verb. Clericus, n. 6.* qui idem dicendum notat de Religioso, qui Habitum dimisit: nam per solam dimissionem Habitum, non perditur privilegium Canonis.

Sup. hoc ma-
gis latè sup.
in Ref. 39.

R E S O L. XLIV.

*An torquentes Clericum per laicum incidant in censuram, etiamsi de licentia Episcopi hoc faciant ?
Et an consuetudo in contrarium excuset a culpa ?
Et an saltem in tali casu Superiores torquentes, & corrigentes Clericum per alium laicum peccarent ? Ex p. 9.
tr. 4 Ref. 30.*

§.1. **N**on posse Clericum torqueri per laicum, docet Glossa in c. finali, dist. 35. & ibi. Præpositus dicit, esse notandum propter Officiales, qui quandoque torquent Clericos per laicos, & male faciunt, quia excommunicationem incurrant ut voluit glossa in Summa dist. 45. Et quod Clericus non possit torqueri per laicum, etiam de licentia proprii Episcopi, firmatur Ioan. de Anania in c. Super eos col. 2. in fine, de crim. falsi. Archidiaconus & Geminian. in Summa, distincti. 45. Anton. de Butrio, & Ancharanus in cap. Ve fama, de sent. excomm. & refert ibi Abbas in fine, & sequitur Dec. in cap. Dilectis, in princip. de appellat. Idem Ancharanus in cap. Vniuersitatis, de sentent. excommunicati. Maranta de ordine iudic. part. 4. distincti. 11. n. 74. late probat Stephan. Aufer. in tract. de potestate sacul. super Eccl. regu. l. 3. fallent. 12. versic. Et propterea. Dicit Glossa ibi, quod laici torquentes Clericos de licentia Episcopi, sunt excommunicati: & consueudo in contrarium non excusat a culpa, quæ est irrationabilis. Summa Sylvestrina in verb. Excommunicatione, in 6. §. 11. Diaz in sua practica, c. 126. versic. Nota tamen, & ibi Ignat. Lopez in additione, quæ incipit: Torqueri per laicum, qui alios allegat. Greg. Lopez in lege 5. 6. Gloss. 3. §. 11. 5. partis. 1. & ex Neotericiis tenet etiam hanc sententiam Marta de iuris d. part. 4. cen. 2. casu 131. n. 6. & sequenti, qui asserit n. 12. posse laicos vocari ad ligandum Clericos, sed potest Clerici torqueri, bunt.

2. Sed ratione consuetudinis contrarium dicendum
puto, ut *supra* probavi de magistris, & aliis, qui titulo
correctionis Clericum per alios percutiunt: neque
dicta consuetudo dicenda est, ut volunt adversarii, ir-
rationabilis ut recte observat Avila de *cenfur.* part. 2.
c. 5. *dispr.* dnb. 12, quia non contra jus naturale, ad-
divinum: imò decens est, & honestū, ne Clerici, vel Mo-
nachi utantur officio tam vile. Vide Suarez de *cenfur.*
dispr. 2. *scđ.* 7. n. 44. Coninch de *Sacramentis dispr.* 14.
dnb. 15. n. 91. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. part. 2. c. 5. n. 9. & alios
penes ipsos. Et ego, ut verum, fatear non intello
speculationem Martæ, nempe Clericos posse ligari à
laicis; sed esse torquendos à Clericis: nam, sicuti
torquere Clericos per laicos est actio in iuriosa, sic
etiam ligare non est igitur in hoc Martha audiendus.

3. Sed hic inquirendum, an in tali casu Superiores torquentes, & corrigentes Clericum per laicos, peccarent: Et affirmativè respondet Villalobos in *Summa* tom. 1. tract. 17. *difficuli.* 21. n. 8. ubi sic ait: [Dudalos Doctores, si el Prelado ecclesiastico, que da tor-

N. 4

mento.

Sup. in Reso-
lutionibus,
quæ hic sunt
• 11. & 13. &
- etiam 14.